

Nekki k'orani ək'elikana insan

Nekki k'orani ək'elikana insan

Nekki k'orani ək'elikana insan

2018

Nekki k'orani ək'elikana insan

Şıkılbı ts'its'a'una: M. Levashova

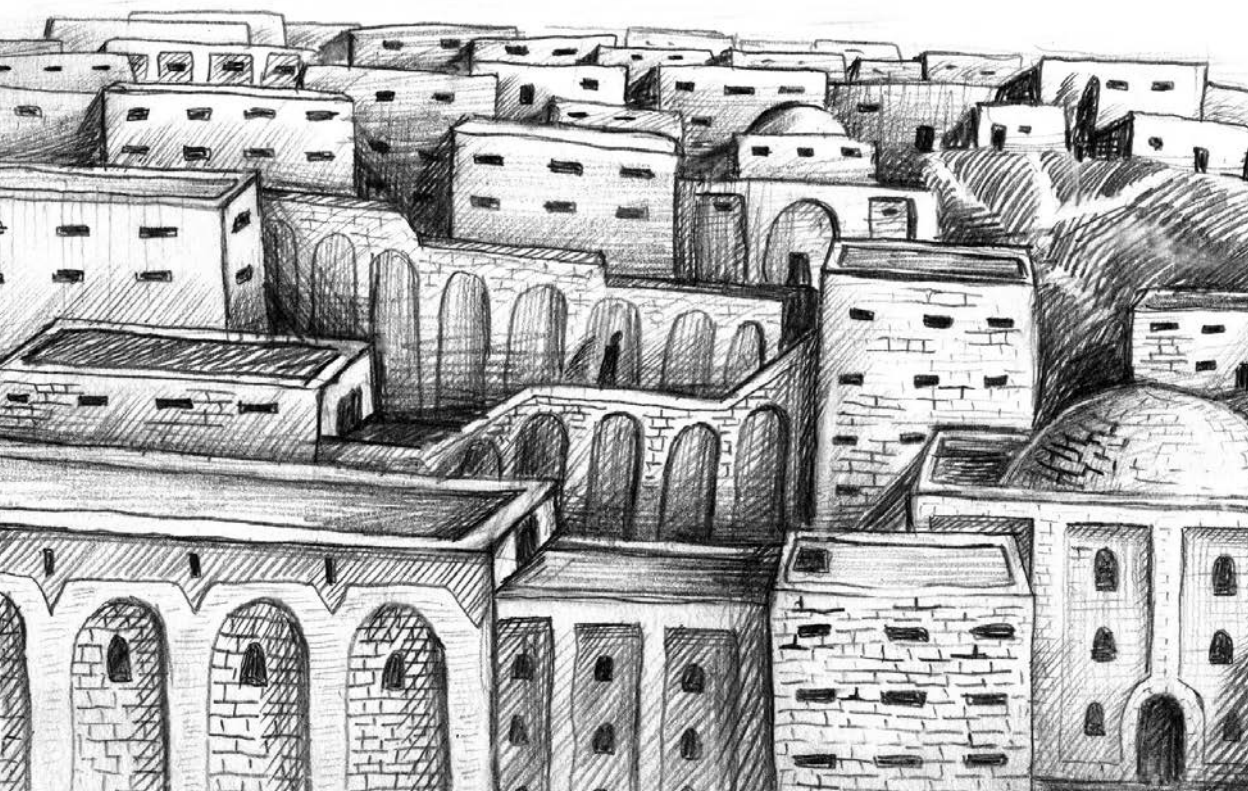
Massa hiles ixhes deş
Satış üçün nəzərdə tutulmayıb
Не для продажи

*Şi in yiqsumulqa sak'alaun kitab Sileyman
peyğambarne hək'ee vodun. İn uvhuybı avalıyle otçu
həşdilqame aazırılee hexxane mizelqa sak'ala'u.
Sileyman Davud peyğambarna Bat Şevaykena dix
vorna. Sileyman peyğambar İzrailyna xhebır'esda
paççah ıxha.*

*İn mang'un uvhuybı şale ögeyd yiq-albanaaşdı
mizelqa sak'alaunava fıkır vobna. Sak'ala'ang'us
yiqiyk'le yiqsumul Sileymanın uvhuybı nəxüdiy g'iyxhe,
sayib mang'une uvhuybışda k'oraalla haag'vas
vukkiykın. İne xılene kitabıka şi şos k'ınna xheyib
yiqsumul qətqəsda imkan haa'a.*

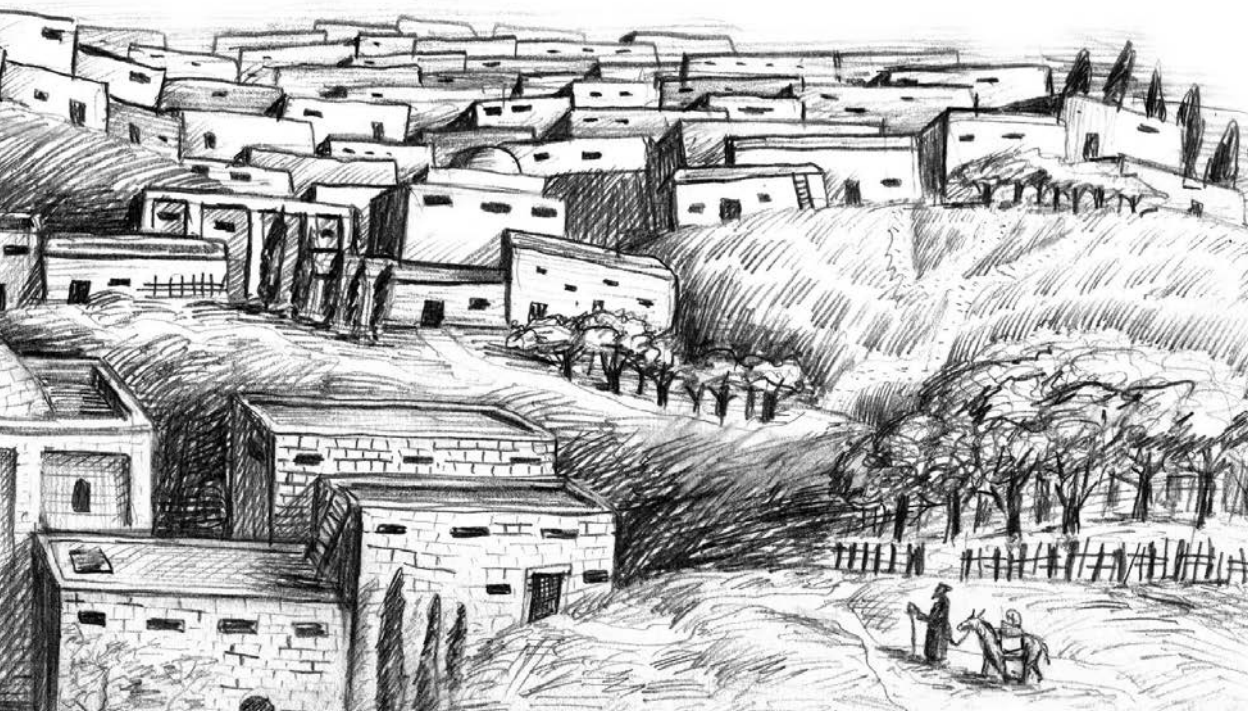
*Sıleyman peyğambar yişdi erayle ögiyl yits'id'esde
asıree İzrailyna paççah ıxha. Mana İzrailyne
paççahna – Davud peyğambarna dix ıxha. Sıleyman
peyğambar İzrailyna nekki k'orana ək'elynana
insan xhinne qıvats'ı. İne kitabne ts'ettiyne otk'unee,
şok'le ats'axhesın nençeyiy Sıleymanıs k'orana ək'el
vooxhe. Sıleyman peyğambarna zamaana İzrailyne
insanaaşinemee nekki yugna zamaana vuxha. Mana
dəv'iybı deşda, kar geednana zamaana vuxha.
Gırğing'ule ögiyl mang'vee Allahne doyulyun nekki
karnan xav alya'a. İnsanar mani xaaqa Allahıs
ı'bədatbı ha'asiy q'urbanbı alylya'as abaylenbiniy.*

Sıleymane Allahıke cus k'orana ək'el
hooqqa

Sileyman fironuka, Misirni paççahıka, gohar
eyxhe. Mang'una yiş hey'ı. Mang'vee mana Davudni
Şahareeqa¹ qiykekka. Cun saray, Rəbbin xav, sayıd
İyerusalimni hiqiy-alladın cabırbı ali'ı ç'əvepxhesmee
mana maa'ar ayxu.

¹ *Davudna Şahar*: İyerusalimne avaalyne rayoneni yob. Davudna
Şaharva mançik'le, vuce Davud paççahee avquva eyhe.

Mani yiğbışılqamee xalq'ın erbışeeqa q'urbanbı
adaylı ıxha Rəbbini doyl ali'in xav ıxha deş.

Sıleymanee dekkini q'anunbışis əməl ha'u, mançikad
cus Rəbb nimee ikkiykınıy hagu. Mang'veeyid çikana
erbışeeqa q'urbanbı adı gyooxhan ha'a ıxha.

Erbışın xədn, Giveon eyheni şahareeniy vod, q'urban
gyuvk'asdimee paççah Sıleyman maqa hayk'an. Mana
maqa arıng'a, aazır vuk'ulyniy q'urbanna gyooxhan
haa'ana. Mani xəmdə Giveonul Rəbb Sıleymanni
nik'eeqa arı.

Allahee eyhen:

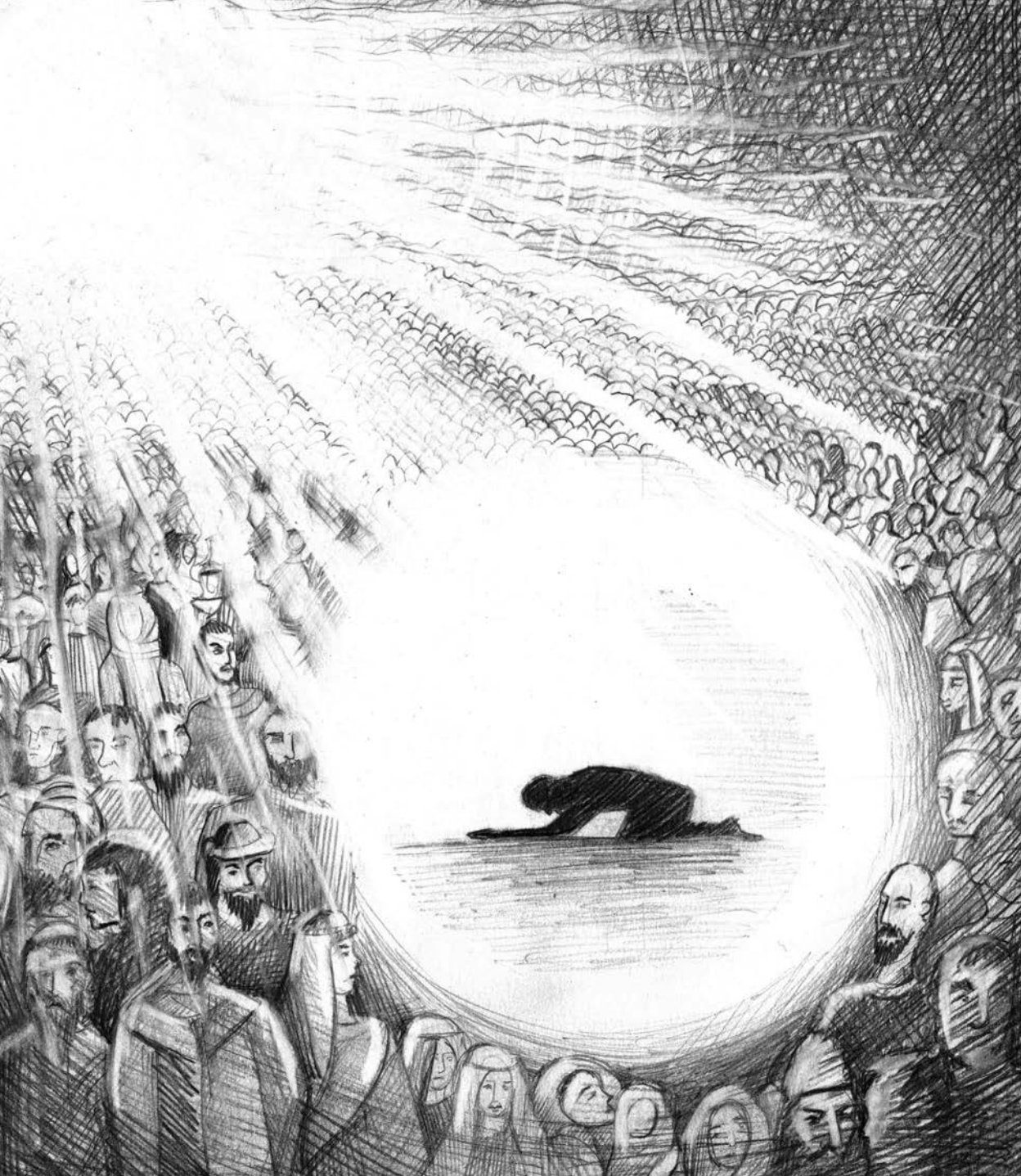
– Hiqqe, hicoyiy vas ıkkən, hicone vas hiles?

Sıleymanee eyhen:

– Yiğni g'ulus, yizdi dekkis, Davudus, mana mættini yik'eka qorkura Yiğni yəqqı'n əlhəəva, Ğu, badaldexha, hammaşe geed yugvalbı ha'u. G'iyniyni yiğıl taxtılqa gyu'arasda dix huvuyka, Ğu mang'unimee badaldexhay hagu, xəbna yugvalla hav'u. Ya Rəbb yizda Allah, Ğu Yiğni g'uluke yizda dek Davudni cigeeqana paççah ha'u. Zı uşaxra vor, zak'le ats'a deş ha'asın-hidya'asın. Yiğna g'ul – Yiğni milletni yı'q'nee vor, Ğu g'əyxı'ni, geed xənni, qəttı'-ələttı' ç'əvdexhesdi milletni yı'q'nee. Yiğni g'ulus Yiğın millet vuk'lek ıkkesda, yugunçike pısın cura'asda k'orana ək'el hivle. Menni curayl Yiğın xədn millet şavusse vuk'lek ıkkes əxəyee?

İn Sıleymane heqqıyn Xudavandays q'abil eyxhen.
 Allahee mang'uk'le inəxüd eyhe: "Ğu, yiğnimee
 xılıyna ı'mır, var-dövlət, duşmanaaşın hapt'ıy heqqı
 deş, mançini cigee qotkuyn cura'as əxəsda ək'el
 hivqu. Vas ıkkanan, Zı ha'asın. Zı vas hamanimee
 k'orana ək'el hivles, valqame vak akarana ıxha
 deş, valer qiyğa vaka amq'arna ixhes deş. Mançile
 hexxada, ğu Zake hideqqıyn – var-dövlətıd, şöhratıd
 Zı vas hilesın. Yiğni vaxtal ğu xhinnena paççah ixhes
 deş. Yiğna dek Davud xhinne, Ğunar Yizdi yəqqı'n
 horhulee, Yizdi q'anunbışil k'ırı gyaqqı çis sik'ı
 harakat he'ee, Zı vas xılıyna ı'mır hivles".

İnyaa'ar Sıleyman muğur qıxha, ats'axhen man nyak'
 ıxhay.

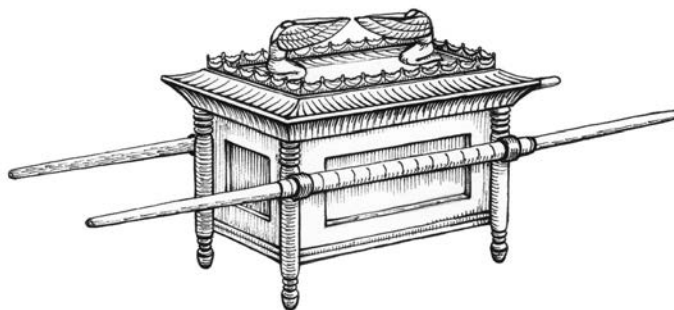

Mana İyerusalimqa sak'ı, Xudavandayka mugavilenani q'utyeyini² ögiyl ulyorzul, gyoxhxhan ha'an q'urbanbiyiy³ əmin-amanın q'urbanbı⁴ alya'a. Mançile qiyğa cuni hiqiy-allanbışis otXHun – ulyodğuy hele.

² *Xudavandayka mugavilenani q'utye:* Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaratniy vod. Sıleyman peyğambaree Allahne doyilin xav alya'asmee mana q'utye çadıreniyxhee vooxhena. Mane q'utyee g'ayebışdi ooad otk'unin Allahın hokumbıniy huvacenbı.

15

³ *Gyoxhxhan ha'an q'urbanbı:* in q'urbanbı bıkırda gyoxhxhan ha'a ıxha, mançin hiççud g'alyadaççe ıxha deş.

⁴ *Əmin-amanın q'urbanbı:* in q'urbanbı gyat'ang'a, mançin adın cigabı gyooxhan ha'a ıxha. Mansa çurud insanaaşee otXHun.

Sıleymane məhkəmə hüvuna
ək'elikana q'arar

Sa yiğıl q'öyre g'ahapk'in yedar abı paççahni ögee ulyoozaranbı. Manbışdı sang'ee eyhen:

18

– Ay yızda xərna! Şi hayni xhunaşşeyka sa xaa'a aaxva, mana xaanang'a zı uxooxuyn. Xhebıd'esdi yiğıl mançile qiyğa mang'eeyid uxooxuyn. Şi sacigeeniy vob, şaka haşucar xaa'ar deşdaniy, şi q'öyrecabniy vob. Xəmde mani xhunaşşeyna dix ces xabar devxha nik'eenang'a horç'un qik'una. Sura xəmdə mana oza qiyxha alyarat'ana yızda dix, yiğna gulluxçiy g'alirxhune gahıl!

Mang'ee giyxhena mana ceni koksiysqa, cena
qik'unamee giyxhena yizdi koksiysqa. Zı miç'eer
ozaqiyxhayng'a yizdi duxays kar oxhan ha'as, mana
zak'le qik'u avaykı. Açux qıxhang'a zı mang'uka sayır
yugra ileekına, manke zak'le ats'axhen, mana yizda
dix deşorva, zı uxuna.

19

Şeni xhunaşşee eyhen:

– De'eş! İna üç'ürna – yizda dix, şena qik'una –
yiğna!

Ts'erring'ee öc alyabat'a:

– De'eş! Şena qik'una – yiğna, üç'ürna – yizda!
Paççahni ögiyl manbışe həməxdın, hıccatbı ha'a
vuxha.

Paççahee eyhen:

– Vuşdi sang'ee eyhe vod: "Yizda dix üç'ürra, yiğna qik'u", mansang'ee eyhe vod: "De'eş! Yiğna dix qik'u, yizdamee üç'ürra".

Manke paççahee eyhen:

– Zasqa xincal alle.

Paçcahısqa xincal adaylen.

Paççahee əmi'r haa'a:

– Gyarxe üç'üdun uşax q'öni cigeeqa, sa sura hile ini xhunaşseys, mansad – şeni xhunaşseys.

Üç'ürni duxayni yedin yik' gyoyxhan ceni uşaxıs, mang'ee paçcahık'le eyhen:

– Ay yizda xərna! Qile mang'ısqa uşax üç'üdda!

Saccu gimek'a mana!

Mansang'emee eyhen:

– Ne zı, ne ğu mana alyart'as deş. Gyarxe mana!

Manke paççahe q'arar hoolena:

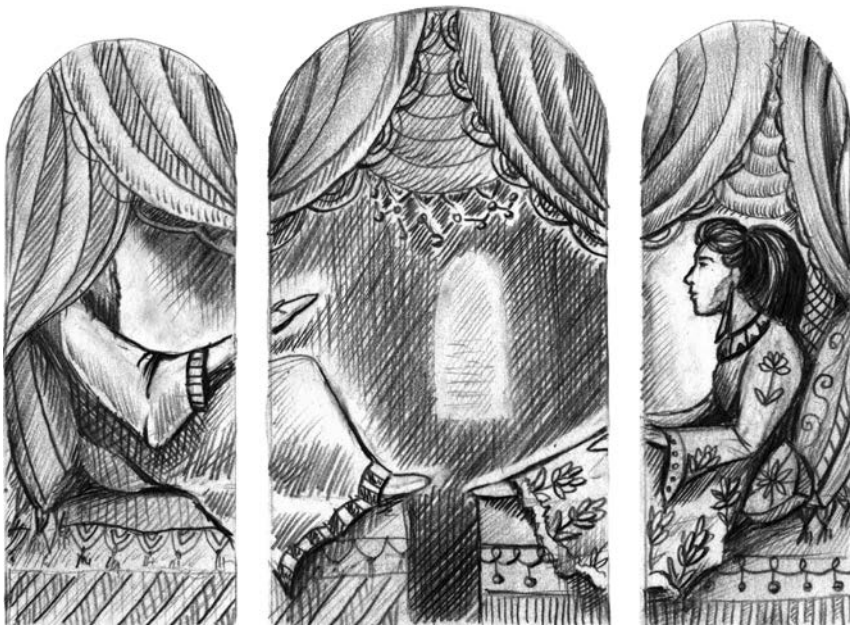
– Üç'üdun uşax ts'erriyni xhunaşşeyssa qile.
Gimek'a mana, mana mang'una yed vorna.
Paççahe huvuna q'arar g'avxhume, gırgıne
izrailbışda hörmət mang'us geep qooxhe. Qotkuyn
məhkəməbi he'ecənva Allahee mang'us k'orana ək'el
huvu.

Ərabaaşına Şevayna kraliça
Sıleymanısqa ayrele

Şevayni kralıçayk'le Rəbbike qabıyne Sıleymanni
şöhratni hək'ee g'ayxhı. Mana ayreelena mang'us
dağamın qıdghınbı ha'as. Mana geer xənni
karvanıka: gulyağbışıka, g'izilika, gıranni ekebışıkad
gyats'iyni devabışıkayiy ceni xəppanane insanaaşıka
İyerusalımqa Sıleymanısqa arı. Vuk'leeni gırgını
karni hək'ee gaf hav'u. Sıleymane mang'ını gırgını
qıdghınıybışis cuvab qelen: məxdın dağamın
qıdghınıy ıxha deşxhe paççahısse cuvab qeles
məxəcen.

Şevayni kralıçayk'le Sıleymanna k'orana ək'elib,
 vucee alya'uyn sarayıd, sufraylin otxhuniybıd,
 mang'uni kumagçeeşin xaybıd, nukaraaşin
 harakatbıd, manbışe alya'an tyulibıd, çaxırçerib,
 Rəbbini xaaqa gyoxhkhana'as adıyn q'urbanbıd
 g'acuyng'a mang'ın nafas aqqaqqa.

Mang'ee paççahık'le eyhen:

– Yizdi ölkee yiğni k'orani ək'eleni hək'ee, işbışdı hək'ee eyhenbı qotkuda ooxhud. Arı yizdi ulepışik'le g'acesmee, zı mani cuvabbışılqa inyammışeexhe deşdiy. Zak'le g'acuynçini surançini hək'ee zas yuşan hı'ı deşod. Yiğna k'orana ək'el, yiğın var-dövlət zak'le g'ayxhınçile hexxada vod. Baxtivararıb yiğın insanar! Baxtivararıb yiğın kumagçer, nenbıyiy hammaşe yiğni ögiyl ulyoozar, yiğna ək'elikana gaf g'iviyxhe! Allahıs, yiğni Rəbbis şukur vuxhena, ğu ikkiykın, İzrailyni taxtılqa gyu'ar ha'uyl-alla. Rəbbis hammaşe İzrail vukkiykınıl-alla, adalətiy qopkuvalla vuxhecenva vake paççah ha'u.

Mang'ee paççahıs payıs yoq'ne tonule hexxan g'izil,
geed curabışkan gulyağbı, sayıd gıranın ekebı adı
ıxha. Mang'ee Sıleyman paççahıs adıynmeen gulyağbı
mankilyqamee şavacad adı deşdiy.

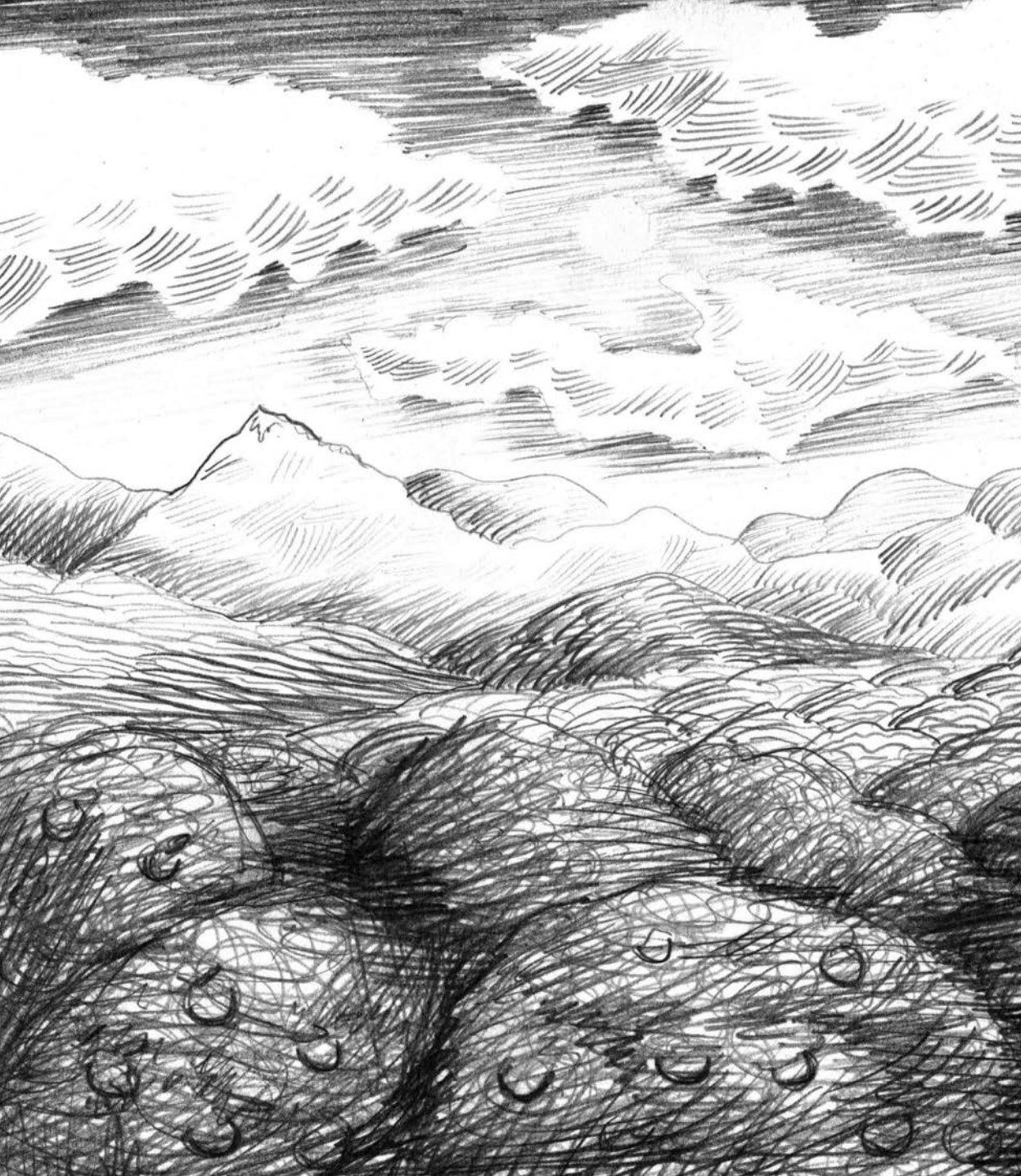
Sıleyman paççahee vucee huvuynçile hexxadad,
Şevayni kralıçays hıcoyiy ikkıykın, qıdıykkın helen.
Mançile qiyğa mana ceni insanaaşısqa, ceni ölkaylqa
siyk'al.

Sıleyman peyğambarın sabara k'oran
uvhuybı

*Yişdi kitabni q'öd'esdi cuzeeqa şi Sıleyman idaagın
sabara uvhuybı sa'u. Sıleyman peyğambarın k'oran
uvhuybınan kitab, Allahni muq'addas kitabbışın
sa vodun. Mançee ı'mrene hək'ee xəttə kar otk'un,
masalan, xizanne, var-dövlətne, uşaxar qopkuba xəp
qav'uyni hək'ee. Mane kitabena ts'eppiyna q'omana
fikir – k'orana ək'el, hikmət vobna. Manab Allahna
vob. Dyunye iyxhanang'a Mang'vee k'orane ək'elika
itxhın, həməxübub mana gırgıne kareeqa iviyşırna.
Dyunyeylin gırgın kar mançine q'anunbışis sik'ı vod.
İnsanaaşə qotkuyn harakat ha'ang'a, qopkuna ı'mı'r
vukkeekang'a, man manbışə k'orane ək'elika harakat
ha'ava Allahne yeqqı'n əlhəva eyhen vodun.*

Hikmət

Hikmətılqa hirxılıyna,
K'orana ək'el avaykına insan nimee baxtivariy!
Mançiken xayir gumuşule geed vod,
İn g'azanc məttine g'izilile q'iymatika vod.
Mana gıranne ekebişileb gıranba vob,
Mançika vas ıkkanan nencad kar sa aqqas dexhe.
Mançine sağne xılen xılıyna ı'mı'r,
Solne xılenıd var-dövlətiy şöhrat hele ıxha.
Mançin yəqbı q'abiledaxhenbı vod,
Gırgın yəqbı əmin-amanınbı⁵ vod.
At'ipq'ı'nibişdimee mana ı'mrena yivobna,
Mançike it'umba alyt'ipq'ınınbı nimee baxtivarariy!
Rəbbe dyunye hikmətika itxhın,
K'orane ək'elika xəybı hı'ı,
Ats'aalika k'oralybişençe xhyan alqavhu,
Xəybışençe çiy gyuarı'ı.

35

⁵ Əmin-amanınbı: yiqsumul in cuvab "nübəhı'nıbı" vod.

İş

Sirkayn silibışık, kumayn uleppışık ha'an,
Tambalee iş hooleng'uk ha'a.

Yats deşdang'a axur mættıba vooxhe,
Yugun g'ıkıd yatsbışde taq'atınxhe helen.

Tambale ezang'a ezu deş,
Sa'anang'ad avaykı deş.

36

Tambalne ekınençe
G'anmazne t'imıllıĝençe ılĝeç'u.
G'acuyn gırgın sura zazaanıd alyat'u,
Maĝaanıd aqqı, cabırbıd hı'ĝətkırıd.
Mançika ilyakkı fıkır opxhun,
Mançike ı'brat alyat'u:
Sık'ırıra qorku mırg he'ee,
G'el-xıl hotku g'alirxhvee,
Kasibiyvalla soyĝunçiy xhinne,
Ehtiyaccıb g'uldur xhinne sayangaba ooqa
hophur ables.

Cuvabbı

Nəxüd qadıy uvhuynçin ç'ik'ayn xhinne g'ats'aykvan,
K'orani ək'elika uvhuynçinıd yug qa'a.

Ghal sı'ına geer axhvas,
Sidi'ınar ek'ra haq'varas.

Cigal uvhuyn cuvab,
Gumuşni g'abılni g'izileni eçeeşik akar.

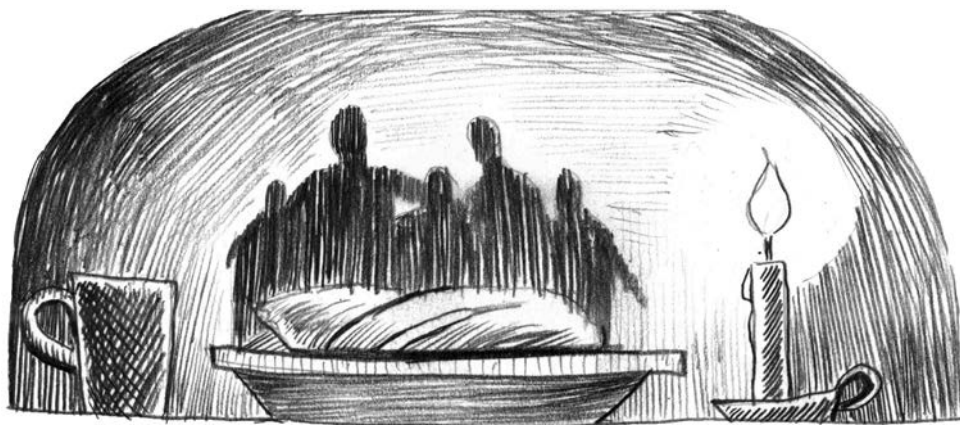
Nəxüdiy osake ts'a eyxhe,
Ğiybatnang'ukeb g'almag'al vooxhe.

T'ap'anedın itv xhinne uftanna yuşe,
Canas yugba, rı'hı's ittuba.

Güvənana miz ı'mrena yiv vobna,
Horarlynançinıd yik' haq'vara'an.

40

Hambaziyvalla

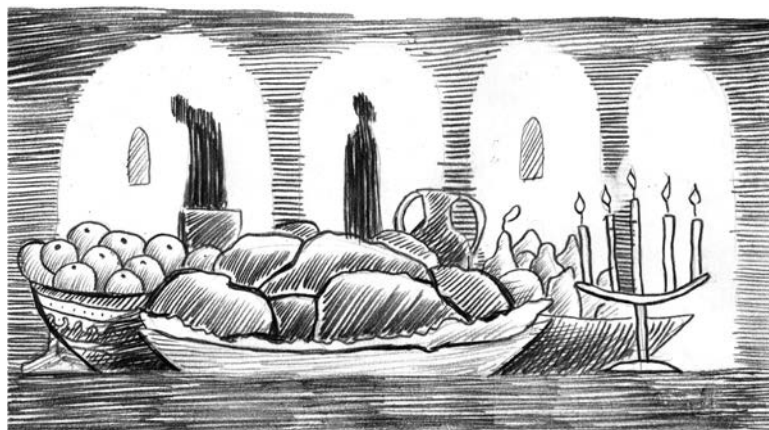
Saç'uvkiy deşda qit'ipk'ınna xüvə,
Saç'uvkiynane otxhun-ulyodğuyle ittuba vob.

Hambaz ıkkang'vee qəl yik'elivxanaa'ana,
Yik'el qavaalya'ang'vee hambaz agval ha'ana.

Hambazıs hammaşe ıkkıykanna,
Çocur dağamne yığıs iyxhanna.

Hambazın yik' aliq'alı'iy,
Duşmanne geedne ubbabışile yugun vodun.

Xıl hudyoolena dağamne yiğıl
Qiçiyne siliykiy k'aane g'elik akar.

Duşman missırxhe oxhanasın hele,
Xhyan ıkkaxhe ulyoğasın hele.
Məxüd ğu mang'us naş qa'a,
Yiğna yugvallab Rəbbəe savak'alaa'as.

Sabır

Qəl avqas dəxəna insan,
Cabırbı hıǵətkırnı şaharık akar.

Gucnang'ule sabırnana yugra,
Şaharbı alyat'ang'uler vuc aqqaqqana yugra.

Qəlnang'vee g'almag'al haa'a,
Sabırnang'vee ç'əv ha'a.

42

Bəç'əree qəl zaraba g'aagva,
Ək'elikang'un rı'h tsimis qexhen deş.

Paççahnab fıkır sabırnang'vee badal haa'ana,
İttune mizen bark'ub g'üvana qaa'ana.

Var-dövlət

Var-dövlətılqa umudeepxhaynbı k'yooçesınbı,
Qopkıynbıb t'et'-t'ele g'ayhene yivaasıq akaraba
vuxhes.

Hörmət gumuşuleyiy-g'izilile geeb vukkiykne,
Yugun doyud xənnə var-dövlətilə geed ikkiykne.
Karnanayiy kar deşda sana-sang'uk akar –
Q'öyursanar Rəbbəe ipxhın.

Xəttə kar ha'asva ğucar ğu gimek'a.
Ək'elika ixhe, mani fikrele ılğəç'e.
Var-dövlət ul gyapxasse deşxhesın,
Q'acıx xhinne xılibı aaqı xəybışeeqa alixasın.

Karnanbışısqa həməxüd q'öö,
con kar axtını barugbışıka alyav'una g'alaniyxan.

Kar kilydanang'uka gucub kı'lybava g'imeşşe,
Kasibrava məhkamee himeşşe.
Rəbb alikkas manbışıl-alla,
Manbı g'yootuynbı, hıvşuynbı Rəbbəe ı'mreke
haa'as.

Xizan

Mühübbatıka xhınakın ala otxhuniy,
Qəlıka boğayn çuru otxhuniyle yugda vod.

Yugna xhunaşşe adamiyn tac vodun,
Tesser ha'anar vuk'arne bark'uk akar.

Xaviy var-dövlət dekkina miras vobna,
Ək'elikana xhunaşşer Rəbbikena.

Siç'eekvane xhunaşşeyka sa xaa axvasse,
Daxayne vuttul axvee yugda eyxhe.

Tsimisna çoc – alyapt'as dyooxhene g'alayk akar,
Aldapxhınıybıd – akkalne rızayk.

Ts'eppacab uşaxık'le qopkuna yəq' haagve,
Q'əsvalayir mana mançile sak'alas deş.

